

Felix Salten

Pieni orava Perri

Kuvittanut Hans Bertle

KUSTANTAMO **LUKUNOJA**
Helsinki

Alkuteos: *Die Jugend des Eichhörnchens Perri* (1938)

Hans Bertlen piirroskuvitus vuodelta 1942

Kansikuva Peter Trimming

Suomennos ja sivunvalmistus Markus Lång

Kustantamo Lukunoja, Helsinki 2024

Painettu EU:ssa · Printed in the E. U.

ISBN 978-952-69990-6-7

Huiskis! Korkealta puunlatvasta putosi orava, lensi jalat harallaan, tuuhea häntä viuhkoi kuin voimaton peräsin. Eläin ei ollut loikannut vaan paennut hengenhädässä.

Tuskin oksat ehtivät kahahtaa, kun siro orava istui jo aivan pökerytyneenä pikku Annan sylissä, ja molemmat katsoivat toisiaan ällistyneinä silmiin. Vain sekunnin. Sitten orava kuiskasi äkkiä hengästyneenä: ”Auta!” Lapsi peitti kätösillään vapisevan vieraan, joka oli tipahtanut kuin taivaasta, ja niin se kyyhötti elävän sormikatoksen suojassa.

Anna tunsi, kuinka kiivaasti pikku pakolaisen sydän hakkasi.

Latvustossa lehdet kahisivat aivan hiljaa, oksat taipuivat hiukan. Anna vilkaisi ylös. Häntä hymyilytti, sillä ylhäällä näätä hiipi ympäriinsä, etsi ja nuuhki ja sen viekkaat, uhkaavat kasvot vilahtivat näkyviin vain siellä täällä. Saalis oli karannut, ja juuri kun näätä oli aikonut lähteä perään, se oli haistanut että ihminen oli uhkaavan lähellä. Ihmistä näätä vihasi, ihminen pidätti sitä. Nyt se vitkasteli epävarmana.

Toukokuun aamu kajasti tuhkanharmaana; pian aurinko nousisi, mutta Anna istui jo penkillä isänsä metsänvartiomajan luona nurmikolla. Ympärillä metsä heräili. Ennen kuin ensimmäiset päivän säteet vielä kultasivat puunlatvojen uusia lehviä, kaikui käen kukunta, kuului mustarastaan laulu, kuhankeittäjän ilakointi, tikan räikeä nauru, peipon viserrys, tiaisten tirskutus. Pikkuväki oli varma, että päivästä on tulossa kaunis, ja se tervehti aamun sarastusta.

Tässä kolmivuotias tytöntyllerö Anna istui joka aamu, aina kun sää vain salli. Aamuaurinko paistoi pitkään suuren pyökin alle. Iltapäivisin ja iltaisin Anna juoksenteli ympäriinsä ruohikossa, leikki hiljaisia leikkejään, istui pähkinäpensaiden ja oratuomien keskellä, jotka ympäröivät mökin pikku pihaa. Hänellä oli ruskeat kiharat hiukset, jotka liehuivat hauskasti, ujut mutta terveet kasvot; hän muistutti pikkunenkeleitä, joita maalattiin barokinaikana musisoimaan taivaassa. Anna oli yksin, mutta yksinäisyyttä hän ei tuntenut, ei tuvassa, vielä vähem-

Perri ei ollut koskaan leikkinyt toisen oravanpoikasen kanssa; se oli aivan haltioissaan.

Vanhemmat oravat liittyivät poikasten seuraan muutta mutkitta. Viisi oravaa kipitivät aikansa pitkin poikin kuusia, rymysivät jäykissä latvuksissa, loikkivat maassa, istuivat pystyssä ja söivät kuusenkäpyjä. Musta orava oli hiukan hurjapäinen mutta lystikäs veikkonen, ja se juoksutti muita niin että lopulta niiden täytyi asettua tuokioksi aloilleen haukkomaan henkeään.

Kesken juoksun ja häntien vilinän emo käski: ”Nyt riittää! Lähdetään kotiin!”

Perri ei ollut saanut kyllikseen, ei alkuunkaan.

Vasta kun vieras emo kutsui poikaansa ja komensi mukaan, Perri lausui jäähyväiset. ”Tuletko pian uudestaan?” se kuiskasi uudelle toverilleen.

”Kyllä! Pian!” tämä kuiskasi kiiruhtaesaan pois.

Musta orava kökötti korkealla oksalla ja huikkasi: ”Näkemisiin! Näkemisiin!” Sitten se katosi.

Oli jo hämärää, kun Perri ja emo näkivät tammet. Yhdessä vilauksessa ne olivat perillä.

Mustarastaat esittivät ehtoolauluaan, peipot lauloivat kauniita lyhyitä säkeitään, tiheän aluskasvillisuuden keskeltä kuului tiaisten kuiske, harakat nauroivat, närhi kirskahdelti.

”Täällä lehtimetsässä on sittenkin mukavampaa”, selitti emo.

Perri oli samaa mieltä: ”Niin... lehtimetsässä on kauniimpaa.”

Alhaalta maasta, karhunvatukkatieheikön, pähkinäpensaiden ja kannukain keskeltä kuului vaimeaa tassuttelua. Oravat tähyilivät valppaasti.

”Näkyykö siellä jotakin?” kysyi Perri.

”Ei niin mitään!” vastasi emo. ”Se on tietysti kettu. Se liikkuu aina noin salavihkaa.”

”Kettu?” Perri kavahti pystyy. ”Minä haluan nähdä”, se kerjasi uteliaana, ”kettuhan ei tee meille mitään?”

”Vain siksi ettei se pysty kiipeämään, muuten se nappaisi meikäläiset ilomielin.”

”Kettua minä en ole ikinä...”

”Hiljaa!” keskeytti emo. ”Odotahan kun lehdet putoavat, sitten saat kyllä nähdä sitä näkemästä päästyäsi.”

”Lehdet... kauniit vihreät lehdet...?” Perri pelästyi. ”Nekö putoavat maahan?”

”Kaikki! Ja oksat jäävät aivan paljaiksi.”

”Milloin, emo?”

”Kun olet kasvanut aikuiseksi.”

Perriä alkoi kaduttaa, että se oli tahtonut kasvaa aikuiseksi. Siksi kaikki kauniit lehdet putoaisivat, se ajatteli. Se ei kyennyt käsittämään koko asiaa. Se epäröi. ”Miksi lehtien täytyy pudota?”

”Ei sitä kukaan tiedä! Niiden vain täytyy! Tulehan nyt äläkä kysele noin paljon! On jo myöhä!”

Alhaalla maassa risahdelti taas, pensaiden oksat kahisivat ja taipuivat. Punainen selkä kaarteli niiden keskellä.

”Emo! Kuka tuo on?”

”Tuoko? Hän kuuluu kiltteihin olentoihin, vaikka onkin iso. Metsäkauriit eivät tee koskaan pahaa kenellekään. Kiiruhdahan nyt, lepakot lentävät jo. Tiedät kyllä mitä se tarkoittaa!”

Oravat saapuivat kotopuulle.

Perri oli uupunut. Emo päästi sen edeltä pesään ja livahti sitten sisään.

Niin ne makasivat pesässä, painautuivat toisiaan vasten, ja niiden oli mukava ja lämmin. Hämärä laskeutui ympäristöön.

Perri nukahti saman tien.

Ulkopuolella pöllö lennähti ohi, istui viereisen tammen oksalle ja päästi surumielisen huutonsa.

Oravanpoikanen Perri maailmansodan jaloissa

FELIX SALTENIN (1869–1945) romaani *Perri* ilmestyi pahaan aikaan vuonna 1938. Kansallissosialistinen Saksa oli haastanut Itävallan itsenäisyyden, ja lopulta maaliskuussa 1938 koitti *Anschluß* ja Saltenin kotimaasta Itävallasta tuli osa Saksan valtakuntaa.

Saltenin kirjat oli kielletty Saksassa vuonna 1935 (”Liste 1 des schädlichen und unerwünschten Schrifttums”), ja yhdistymisen jälkeen kieltö tuli voimaan myös Itävallan alueella. Saltenin kustantaja Paul Zsolnay Verlag (Wien) oli ehtinyt keväällä 1938 painaa *Perri*-romaanin 5 500 kappaletta, mutta vallan vaihduttua kansallissosialistit takavarikoivat ja hävittivät melkein koko painoksen, ennen kuin sitä ehdittiin julkaista. Montakaan kappaletta ei jäänyt jäljelle — yksi on Yhdysvalloissa Kongressin kirjastossa, koska kirja ehdittiin lähettää Yhdysvaltoihin tekijänoikeuden rekisteröimiseksi. Toistaiseksi se on ensipainoksen ainut kappale, jota kirjallisuudentutkijat voivat käyttää.

Vielä huhtikuussa 1938 sovittiin *Perrin* kääntämisestä ja julkaisemisesta muun muassa Yhdysvalloissa ja Britanniassa. Itävallan tilanteen takia saksankielinen julkaisu ei käynyt päinsä, ennen kuin kirjailija oli paennut Sveitsiin maaliskuussa 1939 ja löytänyt uuden kustantajan. Saksankielinen *Die Jugend des Eichhörnchens Perri* saapui kirja-kauppoihin vasta vuonna 1942, toisen maailmansodan jo riehuesssa, kun Albert Müller Verlag (Zürich) julkaisi sen.

Englanninkielisen julkaisun tekijänpalkkioista käytiin oikeustais-telu, koska Salten oli antanut vasemmistohenkisen Zsolnay-kustanta-mon toimia yhä nimissään, vaikka se ei voinut enää julkaista kenenkään juutalaisen kirjailijan teoksia. Päälle päätteeksi kansallissosialis-